

MOCCA Over Cultuureducatie is een uitgave van Mocca t.b.v. PO- & VO-scholen/schoolbesturen

GEMEENSCHAPPELIJKE TAAL

Portret P. Brandon door
 Marijke Hoenderdos, een van
 de Zondagsschilders

Het blijft me verbazen: groepjes scholieren bij de tramhalte verweven hun zinnen met Marokkaanse of Surinaamse woorden. Voor hen is een gemeenschappelijke taal iets vanzelfsprekends. Ze delen onderling de betekenis van de nieuw verworven taalschat, ook al wijkt die af van het standaardgebruik in de oorspronkelijke taal. Als ik het in mijn hoofd zou halen om bij het afscheid 'later' tegen mijn Surinaamse moeder te zeggen, zou ze me dat niet in dank afnemen. Hoe beoordeel je een woord, een voorstelling of een beeld? Hoe verschillend dat wordt ingevuld, bleek ook toen ik laatst model zat bij de Zon-

dagsschilders aan de Geldersekaade. Sommige kunstenaars zochten naar een exacte gelijkenis, anderen kozen voor een impressie. Dertig kunstenaars maakten evenzovele verschillende afbeeldingen, elk te vangen onder hetzelfde begrip: het waren allemaal portretten.

Binnen de cultuureducatie is het delen van dezelfde begrippen van groot belang. In de Mocca kenniskring over gemeenschappelijke taal is dat uitvoerig aan de orde gekomen. Uit de kenniskringgesprekken bleek dat leerkrachten en cultuuraanbieders in hun voorbereidende gesprekken niet altijd dezelfde betekenissen hanteren. Dat is jammer omdat die voorbereiding zo bepalend is voor de kwaliteit van het uiteindelijke project. Om die voorbereiding te versterken heeft Mocca een handleiding gemeenschappelijke taal ontwikkeld. U vindt die vanaf half april op de onderzoekspagina's van onze website.

Voor die tijd ontmoeten we u graag in de Beurs van Berlage op 8 april aanstaande. Dan organiseert 'Cultuureducatie in Amsterdam' 2009 samen met de Canonkaravaan een markt met ruim 180 aanbieders, een inhoudelijk programma over de Canon van Nederland en een zaalprogramma dat wordt geopend door de wethouder Cultuur, mevrouw Carolien Gehrels.

Peggy Brandon
 Directeur Mocca

AGENDA EN DEADLINES

- **8 april, 13.30-17.00 uur:** 'Cultuureducatie in Amsterdam' met aanbiedersmarkt, voor PO en VO, Beurs van Berlage, na 17.00 uur borrel
- **21 april, 10.00-16.00 uur:** Culturele SWINGdag, voor PO en VO, Bimhuis, zie pag. 6
- **27 april:** Spreekuur Amsterdams Fonds voor de Kunst
- **14 mei, 16.00-18.00 uur:** Netwerkbijeenkomst speciaal onderwijs, PO en VO
- **25 mei, 9.00-15.00 uur:** Theater-AdviesDag Amsterdam voor VO, Theater Frascati, zie pag. 6
- **25 mei :** Spreekuur Amsterdams Fonds voor de Kunst
- **28 mei, 16.00-18.00 uur:** Bijeenkomst Cultuurkaart voor VO, met feestelijke afsluiting

'CULTUUREDUCATIE IN AMSTERDAM'

Op 8 april ontmoeten leerkrachten en medewerkers van culturele organisaties elkaar in de grote zaal van de Beurs van Berlage. Hét moment voor levendige gesprekken en nieuwe contacten. Meld u aan via www.mocca-amsterdam.nl

NAAR EEN GEMEENSCHAPPELIJKE TAAL

Jenny Westly

Beeld fungeert als gemeenschappelijke taal voor leerlingen Marcanti College en Spaanse leerlingen

Het woord 'kwaliteit' ligt tegenwoordig op ieders lippen. Maar hoewel iedereen hetzelfde woord gebruikt, is het de vraag of iedereen hiermee ook hetzelfde bedoelt. Vaak gebruiken mensen uit het onderwijs en de culturele sector dezelfde begrippen, maar lopen de verwachtingen, ambities en doelstellingen in de praktijk nogal uiteen. De vraag is of scholen en culturele instellingen een gemeenschappelijke taal spreken. En wat zijn de verschillen tussen onderwijs en cultuur? Heb je het wel over hetzelfde als je zegt dat het proces belangrijker is dan het resultaat? Hoe beoordeel je kwaliteit en wanneer heeft cultuureducatie kwaliteit? Scholieren en leerkrachten kunnen bijvoorbeeld heel tevreden zijn over de filmpjes die ze hebben gemaakt met hun mobiele telefoon, terwijl een regisseur pas genoeg neemt met een 16 mm-film.

Om al deze vragen te beantwoorden heeft Mocca het afgelopen jaar een kenniskring gemeenschappelijke taal georganiseerd. Anouck Wolf heeft voor Mocca een aantal sleutelfiguren uit de

cultuureducatie gevraagd naar hun visie op dit thema. De uitkomsten van deze kenniskring worden door Mocca gevat in *Gemeenschappelijke taal* met daarin een aantal aanbevelingen voor het voeren van een gesprek. Kwaliteit is immers subjectief en de beoordeling ervan gebeurt samen, met als voorwaarde dat er overeenstemming bestaat tussen de school en de aanbieder over de uitgangspunten en de doelstellingen.

De uitgangspunten, het proces, het product, de uitvoerder, de organisatie en de competenties van de leerlingen zijn de belangrijkste elementen die samen de kwaliteit van cultuureducatie bepalen.

Gemeenschappelijke taal bepaalt dus niet wanneer iets kwaliteit heeft, maar biedt scholen en cultuurproducenten een

leidraad om gezamenlijk over inhoud en resultaat te kunnen spreken. Goede en kritische communicatie voorkomt begripsverwarring en is de sleutel tot kwaliteit. Het gesprek over kwaliteit levert zo een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de keuzes voor cultuur-

educatie op uw school. Mocca publiceert binnenkort *Gemeenschappelijk taal* op de website www.mocca-amsterdam.nl.

**Goede
communicatie
is de sleutel
tot kwaliteit**

Ariane Vervoorn

C

KRUISBESTUIVING TUSSEN SCHOOL EN THEATER

Het speciaal onderwijs heeft moeite om aanbod te vinden dat bij hun bijzondere leerlingen past. Standaard lespakketten voldoen niet voor kinderen die door een visuele of verstandelijke beperking niet kunnen lezen. Kwetsbare jongeren die niet voor niets les genieten in kleine klassen, voelen zich niet veilig in een volle theaterzaal omringd door leerlingen uit andere scholen. Speciaal onderwijs vraagt dus om maatwerk. Gelukkig staan steeds meer musea, theaters en kunstenaars open voor de speciale behoeften van deze doelgroepen. En gelukkig weten de scholen hun kennis over hun leerlingen over te dragen.

Foto: Samme Peper

Spinoza van Huis aan de Amstel

Toen Kim Donkelaar drie jaar geleden als docent CKV en beeldende vorming op het Altra College begon, nam ze zich voor om de leerlingen op haar afdeling, waar jongeren met een stoornis in het autistisch spectrum op havo/vwo-niveau les krijgen, meer in contact te brengen met theater. Maar waar vind je een theatergroep die met deze leerlingen om kan gaan? Na veel speurwerk is Kim Donkelaar in contact gekomen met Huis aan de Amstel. Het klikte meteen. Hoewel het theatergezelschap geen eerdere ervaring met autistische jongeren had, waren de medewerkers van de educatieafdeling nieuwsgierig, open en enthousiast.

Toen Adriaan Verkade, intern begeleider van de afdeling, een middag uittrok om de theaterdocenten te vertellen over autisme, stuurde Huis aan de Amstel niet alleen de drie betrokken workshopleiders, maar al hun theaterdocenten!

“Ze hebben zich van begin af aan als partner opgesteld”, zegt Kim. Beide partijen hebben veel tijd en energie gestoken in de voorbereiding. Samen hebben ze gezocht naar de juiste opbouw van het project dat drie weken duurde. De docent maatschappijleer en de mentoren gaven voorbereidende lessen over

Spinoza en namen de gedragsregels voor theaterbezoek met de leerlingen door. Daarna kwamen Rosa Fontein, Lotte Kanters en een stagiaire van Huis aan de Amstel naar school om de theaterworkshops aan de leerlingen te geven. Het derde deel was een bezoek aan de voorstelling, gevolgd door een gesprek met de spelers en regisseur.

**Maatwerk
voor
kwetsbare
jongeren**

Vooraf de workshops waren een enorm succes. Kim: “Omdat onze leerlingen moeite hebben met het lezen van emoties hebben ze veel geoefend met mimiek en lichaamshoudingen. Ook deden ze oefeningen met intonaties die een bepaald inzicht vroegen. Ik heb leerlingen dingen zien doen die ze nooit eerder hebben gedaan!”

Clare McGrath

MUZIKAAL ONDERWIJS OP BESTELLING

Violist aan het werk,
Bijlmermontessorischool

Vraagsturing is de kern van het Amsterdamse cultuureducatiebeleid. Wat voor vragen krijgen culturele aanbieders en hoe spelen ze hierop in? Welke kwaliteiten hebben aanbieders hiervoor nodig? Een voorbeeld uit de praktijk.

Muziekschool Zuidoost is in de Bijlmer een belangrijke aanbieder en is op veel scholen actief. Het aanbod is met kortlopende tot langlopende projecten zeer gevarieerd. De muziekschool speelt zo goed mogelijk in op de vraag van de scholen en werkt daarbij soms samen met andere aanbieders. Met de coördinator van de muziekschool Martje Diemer bespreek ik de werkwijze van de muziekschool.

Martje merkt op dat een aantal scholen het liefst duidelijk afgeronde projecten heeft. Kinderen maken bijvoorbeeld in acht lessen kennis met Afrikaanse ritmes. Maar er zijn ook projecten waarbij de inbreng van de school een grotere rol speelt. Voorbeeld hiervan is de liedjesanon, waarin liedjes rondom de Canon worden aangeboden. De leerkrachten krijgen handvatten om zelf historisch materiaal te verwerken in liedjes. Dit soort projecten is in de praktijk ontstaan; de leerkrachten worden snel actief betrokken bij de muzieklessen en de scholen hebben veel inbreng. Een school die zo'n project aanvraagt, verwacht wat van de muziekdocenten en van de eigen leerkrachten. Na verloop van tijd worden herhalingslessen aan de leerkrachten aangeboden.

De muziekschool biedt ook langlopende trajecten met als doel een doorlopende leerlijn muziek. Dit gebeurt in de vorm van een leerorkest. Ook dit concept is samen met een school ontwikkeld. Alle kinderen vanaf groep vijf krijgen keuzelessen en kiezen een instrument uit een symfonieorkest. Ze oefenen hun instrument in kleine groepjes samen met een muziekdocent en onder schooltijd. Regelmatig spelen ze in de gymzaal samen met de andere kinderen. In ieder symfonie-

orkest spelen ongeveer tachtig kinderen. Martje merkt op dat toch nog steeds de meeste scholen de kortere projecten afnemen. Er is wel een toenemende behoefte aan langere leerlijnen en een koppeling met de brede school. Naschools worden langere lessenreeksen aangeboden in clusters van vijftien of meer lessen. De muziekschool probeert in te spelen op de thema's die in de lessen behandeld worden.

Het leerorkest, Bijlmermontessorischool

Hoe houd je een uur vioolles spannend?

Er is wel een grens aan het vraaggericht werken; een school kan misschien wel een orkestje willen, maar kan een leerorkest niet bedenken. De bezetting, de grootte, het repertoire en de muzikale opbouw van de lessen is echt werk voor professionele muzikanten. De school kan vervolgens de muzikanten leren hoe je een uur vioolles spannend houdt.

Thijs van der Vossen

MOCCA NIEUWSFLITS

Inspiratielunch voor directeuren

Alles begint met uitwisseling en inspiratie. Daarom nodigde Mocca de directeuren van het Amsterdamse basisonderwijs uit voor een inspiratielunch in de Hortus Botanicus. Ruim 25 directeuren waren aanwezig om van gedachten te wisselen over de rol van talentontwikkeling binnen cultuureducatie. Het lunchprogramma was zo samengesteld dat de aanwezigen niet alleen inspiratie opdeden, maar door discussie aan tafel ook ervaringen konden uitwisselen. Om de uitwisseling in te leiden, waren twee sprekers uitgenodigd om met hun verhaal de aanwezigen te inspireren. Jos Pauwels van het Timotheusproject uit Antwerpen hield een lezing over talentontwikkeling vanuit verbinding en intuïtie. Karin Voortman vertelde over haar ervaringen als bredeschoolcoördinator en ICC'er op de St. Jan de Doperschool. Deze school uit Slotervaart is sinds 2004 een brede school en wil de ontwikkelingskansen van de leerlingen, de ouderbetrokkenheid en de rol in de buurt vergroten. De meeste aanwezigen zagen een belangrijke rol voor de school om talentontwikkeling te stimuleren en faciliteren.

Anouck Wolf

Veel belangstelling voor Regeling Internationalisering Cultuureducatie

Op 19 maart ontvingen Ben Hekkema, coördinator internationalisering cultuureducatie, en Jane Edeling van DMO een groep van veertig docenten van diverse VO-scholen. Ben Hekkema lichtte de regeling en de criteria voor volgend schooljaar toe. Daarna kwamen drie scholen aan het woord om te vertellen over hun gehonoreerde projecten van dit schooljaar.

Manja Hazenberg van Reigersbos en twee rappende leerlingen vertelden over het hiphopfestival in New York waar hun school volgende maand aan deel gaat nemen. De voorbereidingen in samenwerking met ISH zijn in volle gang. Ida ter Haar van het Marcanti College toonde foto's en een film van het fotoproject dat het bindmiddel vormde tussen haar school en een school in Barcelona.

Er waren ook een Spaanse en een Nederlandse kunstenaar bij het project betrokken. Door met

beelden te werken werden taalbarrières geslecht. Ook het Spinoza Lyceum maakte gebruik van de regeling, onder meer om het conservatorium in New York te bezoeken.

Aanvragen voor volgend jaar moeten vóór 31 augustus ingeleverd te worden. Geïnteresseerden kunnen een afspraak maken met Ben Hekkema, 020-6209567, of via internationalisering@mocca-amsterdam.nl.

Foto: Jenny Westy

Leerlingen Marcanti College in Barcelona

MOCCA NIEUWSFLITS (vervolg)

Nieuwe regeling Binnenschoolse Muziekeducatie voor PO

Hebt u hulp nodig bij uw muziekonderwijs? Hoe kunt u van een taalles een muzikles maken? Vindt u het leuk om tips te ontvangen, gecoacht te worden of heeft u andere wensen met betrekking tot het muziekonderwijs? Het Concertgebouw stelt in overleg met uw school een traject op maat samen dat aansluit bij de binnenschoolse leerlijn. De muzikale workshops worden gegeven per bouw, aan het team of aan de kinderen zelf. Deze nieuwe gratis voorziening voor alle Amsterdamse basisscholen (met uitzondering van de scholen in stadsdeel Noord)

heeft het Concertgebouw opgericht in samenwerking met de Samenwerkende Amsterdamse Stadsdelen. Wilt u ondersteuning op het gebied van muziekeducatie dan kunt u contact opnemen met Anja van Keulen van de afdeling Binnenschoolse Muziekeducatie van het Concertgebouw via binnenschools@concertgebouw.nl, of telefonisch via 020-5730531.

TheaterAdviesDag voor VO

Tien Amsterdamse theaterinstellingen organiseren op maandag 25 mei de TheaterAdviesDag voor cultuurcoördinatoren en CKV-docenten van VO-scholen. Het wordt een actieve dag met theaterpresentaties, een openbare workshop, een debat over de praktijk van educatie en uitwisseling van visies op theatereducatie.

Deze dag vindt plaats van 9.00 tot 15.00 uur in Theater Frascati en kost 10 euro inclusief lunch. Elke docent mag gratis één leerling meenemen.

U krijgt ook dit jaar de Theater Advies Gids met voorstellingen gerubriceerd op leeftijd 12+, 14+ en 16+ voor het komende seizoen, voorzien van een uitgebreid educatief programma.

Aanmelden bij Kiki Rosingh, Theater Frascati, via kikirosingh@theaterfrascati.nl of telefonisch via 020-7516400.

Culturele SWINGdag in het Bimhuis voor PO en VO

Op dinsdag 21 april van 10.00 tot 16.00 uur organiseert Stichting SWING een bruisende en informatieve dag vol muziekworkshops, presentaties en meedoen-concerten. Ook basis- en middelbare scholen presenteren de resultaten van workshops. Rapper Lange Frans sluit de dag swingend af met een masterclass en miniconcert!

Gratis toegang en lunch voor CKV- en muziekdocenten en cultuurcoördinatoren. Meer informatie op www.swingweb.nl. Aanmelden kan via info@swingweb.nl of telefonisch via 072-5615649.

MOCCA NIEUWSFLITS (vervolg)

Bijeenkomst CJP Cultuurkaart (en feestelijke jaarafsluiting!) op 28 mei voor VO

De meeste CJP-cultuurkaarten zijn inmiddels ontvangen en in gebruik genomen. Maar het invoeren van het nieuwe systeem is niet zonder slag of stoot gegaan. Er leven nog veel vragen bij de scholen, en om daar antwoord op te geven nodigt Mocca alle cultuurcoördinatoren en CKV-docenten van VO-scholen van harte uit voor een evaluatiebijeenkomst. Jennet Sintenie van CJP is aanwezig om al uw vragen te beantwoorden en te vertellen over de stappen die CJP heeft ondernomen om het systeem te verbeteren.

Daarna sluiten we graag het jaar op feestelijke wijze met u af. De exacte tijden en locatie worden later bekendgemaakt.

Poster van het Amsterdams Fonds voor de Kunst

Het Amsterdams Fonds voor de Kunst heeft geld voor projecten die zich richten op binnenschoolse en voor- of naschoolse culturele activiteiten. Scholen kunnen volgende week met de post een poster van het Fonds verwachten die op deze subsidie attendeert. Het Fonds stuurt de poster in samenwerking met Mocca. Houd de brievenbus in de gaten en hang de poster op in de docentenkamer! Kijk voor meer informatie over het Fonds op www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl.

De Zondagsschilders exposeren in de Mozes en Aäronkerk

Eind april (22 - 26 april 12.00 - 17.00 uur, woensdag 22 april: 12.00 - 15.00 uur) is de grote jaarlijkse expositie van de Amsterdamse Zondagsschilders, Centrum voor Beeldende Kunst.

De Zondagsschilders is opgericht in 1935 met als doel 'het uitoefenen van de beeldende kunst door de leden te verbeteren'. Iedereen ouder dan 16 jaar - beginners en gevorderden - kan lid worden van de Zondagsschilders.

Toegang vrij. Info: www.dezondagsschilders.nl.

Werken van de Zondagsschilders, sommige hiervan zijn te zien op de expositie in de Mozes en Aäronkerk

